

نقد و بررسی نظریه‌های خاستگاه زبان

دکتر مسعود دهقانی* masooddehmani@yahoo.com

دکترای زبان و ادبیات فارسی

واژگان کلیدی

* خاستگاه زبان

* دین

* طبیعت

* دلالت لفظی

* تکامل

چکیده

یکی از مشکلات پیچیده زبان، تلاش برای تعریف و بررسی ماهیت آن است. این نکته بیان‌گر اهمیت پدیده زبان و شاخص‌های آن نسبت به مسائل دیگر انسانی است. زبان به شکلی گسترده و عمیق توانایی‌های مختلفی از انسان را به کار می‌گیرد؛ از این طریق، هر یک از محققان علوم مرتبط با فعالیت‌های انسانی به بخشی از حوزه زبان توجه می‌کنند. از کهن‌ترین دوران، فیلسوفان به مسأله زبان توجه داشته‌اند. روان‌شناسان، جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان نیز به این موضوع به شکلی دقیق‌تر و جزئی‌تر توجه نموده‌اند. بحث درباره منشأ زبان سده‌ها ادامه یافته است و نظریات متعددی در این زمینه ارائه گردیده اما ماهیت نامحسوس و ناملموس زبان به گونه‌ای است که نمی‌توان هیچ یک از نظریات را به شکل قطعی پذیرفت. در اغلب ادیان و دیدگاه‌های اسطوره‌ای به جهت پرسش‌هایی که ذهن بشر در باب خاستگاه زبان مطرح می‌نموده، یک منشأ الهی برای آن در نظر گرفته شده است. نظریه دیگری نیز درباره خاستگاه زبان وجود دارد که زبان را تقلید از صدای اشیاء و موجودات می‌داند. دیدگاه دیگر بحث دلالت لفظی را شامل می‌شود. در واقع از دید منطقی دلیل دلالت لفظ بر معنا پیوندی است که در ذهن میان لفظ و معنا وجود دارد. اما در این میان، درباره ذاتی بودن و یا قراردادی بودن این نوع دلالت بحث مفصلی وجود دارد. بر این اساس در پژوهش حاضر، با بهره‌گیری از مستندات باستان‌شناختی و نظریات زبان‌شناسان، پیشینه خاستگاه زبان بررسی شده و دیدگاه‌هایی که بر پایه خاستگاه الهی، تقلید از طبیعت، دلالت لفظی و نظریه تکامل هستند، تبیین گردیده و مسأله وحدت زبان مورد بحث قرار گرفته است.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۲/۲۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۲/۲۱